

Megjelenik minden esztendőben sok féle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 ft; félévre 3 ft; negyedévre 1.50 kr. Előfizetheti minden postahivatal és könyvárúsnál.

Hirdetések díja: 4 hasábos petit sor 9 új kr. **Szerkesztői szállás:** mécsáros utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

Herceg Auersperg Adolf.

Csak a legközelebbi események is eléggé megmutatták, hogy Bécestől korán sem vagyunk annyira távol, mikép ne kellene érdeklődnünk azok iránt, a mik ott történnek. A belviszály, mely Ausztriában napirenden van, s mely a kormányválságokat rendszeresítette, — ha ugyan szabad ily kifejezést használni, — Magyarország állami ügyeire is nagy befolyású. Tudjuk, hogy e miatt nem egyszer támadt nehézség a közös költségek megszavazásában, mert az osztrák nemzetiségi viszály folytán a reichsráth nem választhatta meg a delegátusokat annak idejében.

A lefolyt évben a csehek jogkövetelése a Magyarország és Ausztria közt 1867-ben kötött kiegyezés dualisztikus jellegét is fenyegették, s még emlékezhetik az olvasó azon váratkozásteljes hangulatra, mely Magyarországon uralkodott a cseh ügyek fejlődése iránt.

A kérdést a csehek követeléseinek elutasításával, s a Hohenwarth miniszteriumának megbukásával oldították el, s herceg Auerspergre bízta, hogy kísértse meg a dolgok rendezését.

Ausztria kormányzati ügyeiben nagy személyváltozás történt. Kül- és belügyei új kezekre bízottak, melyekről hiszik, hogy még nem fáradtak, s képesek a sokat hányott hajót révbe evezni, hol valahára megnyughatnak.

Az osztrák miniszterium azon elemekből alakult, melyek az előttünk oly emlékezetes reakcionáriusok táborából jöttek át a mai időkbe, félsereglő jelszavukat, s érezve, hogy ma már változott valamit minden. De föl nem hagyták a bizodalommal, hogy még mindig hivatva vannak szerepelni. Jelenleg alkotmányhű pártnak nevezik magukat. Az alkotmányosságot szigorú osztrák szempontból veszik. Hogy pedig mi az osztrák szempont, alkalmunk volt meg tudni. Mindent az osztrákokért!

Auersperg határozottan azt az álláspontot foglalta el, hogy Ausztriában jogokkal, követelésekkel csakis a németek állhatnak elő, s minden más érdek a birodalom kárára lenne.

A reichsráth, mely épen most ült össze, egy

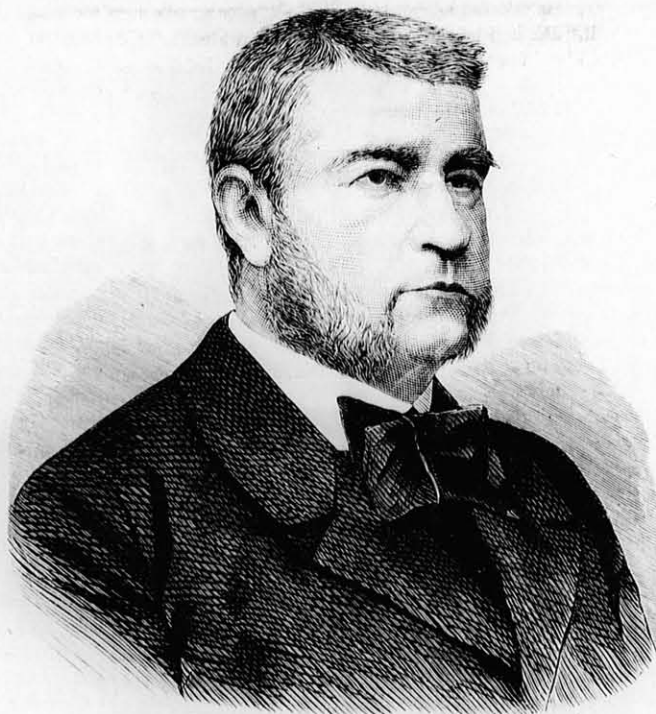
főiratban nyilvánít bizalmat az új kormánynak, s helyesli az eljárást, melyvel a cseheket követeléseikkel együtt elutasították.

Az osztrák új miniszterelnök multja nincs vezetés politikai szereplésekhez kötve. Mint régi főrangú család tagja, neve ismerős ugyan, de ő maga még mindig a jövő embere. Ha megoldja a feladatot, mely rá vár, t. i. az ellentétek kiegyenlítését németek, csehok és lengyelek közt, hálaival fogják emlegetni mindenütt.

katonaságból őrnagyi ranggal csak 1861-ben lépett ki. Neve össze nem tévesztendő az Auersperg Carlos herceggel, ki Bécsben jelentékeny szerepet játszott. Auersperg Adolf politikai pályája azzal kezdődött, hogy mint csehországi nagybirtokos a képviselők közé jutott, majd pedig Csehország marschalljává nevezett ki.

Mostani fényes, de nehéz állásában a közbizalom támogatja, s az úgynevezett alkotmánypárttra bizvást számíthat.

Szívünkől kívánjuk, hogy benne megtalálta legyen Ausztria azon férfiat, kit már régen keres.

Auersperg Adolf herceg, osztrák miniszterelnök.

Ismereteit, sokoldalú képességét nem vonja kétségbe senki, s ennek köszönheti az uralkodó bizalmát, ki november vége felé őt bízta meg egy új kormány alakításával, miután az előtte kiszemelt Kellersperg báró programja nem nyerte meg a döntő körök tetszését.

Auersperg Adolf herceg 1812-ben született, s mint gazdag és főrangú család gyermeke, tanulmányai bevégeztével egy dragonyos ezredbelépett. Itt töltte el eddigi élet legnagyobb részét, mert a

ján kocsisa mellett nem a fiatal esküdt, hanem huszárja ült.

Egyébiránt Háromy Béla két hét óta már nem is volt többé esküdt, mert kiváló képességei, erőlyes tolla, nagyszónoki tehetsége és szilárd jelleme miatt a »rég Magyarországra« utolsóelőtti restaurációján a megye első főjegyzőjévé választották. Ez kettős diadal volt rá nézve, mert ezen választás által egyszerre mind azon ellenzéki párt aratott győzelmet, melynek ő volt vezére.

A szivén átlőtt vadruca.

— Eredeti beszély.
(Folytatás.)

III.

A sequestrum kimondatása után a réceföldi kastély egyszerre nagyon elhagyott lett. Megszűntek a lakomák, tünemények és vadászati kirándulások, s azok a fiatal magnások és divaturacsok, kik életre-halálra udvaroltak volt a dús és bájos özegeknek, lassankint egymásután kimaradoztak. Életmódjának ily hírtelen megváltozása, az emberekben való esalódása, nagynőjét illetőleg öröklési reményének elvesztése és erre vonatkozó mely nehezeltése: a fiatal hölgy ez előtt játszói kedélyét egészen zorddá változtatták. Néhány hónap alatt az aphroditei alak junói arc-kifejezést öltött.

Gyakoribb vendége egyedül a zárgondnokká kinevezett jó öreg táblabíró, tekintetes Diótőreő úr volt, ki most rendesen magánosan látogatván a kastélyba, eszéja balján kocsisa mellett nem a fiatal esküdt, hanem

Már derekasan előre haladt a tél s a mélyebb fekvésű útakat ölmagas hó borította, midőn öreg urunk egy szép, verőfényes, esikorgó hideg napon ismét a kastély felé törekedett, ezúttal lógós által is vont eszóján. Előtte robotban tíz réceföldi jobhbágy lapátolta a tetején jégkéreggé fagyott havat, s így, habár még a láthatáron volt a nap, midőn a falu nagy hidjáról megpillantá a kastélyt, már egészen becsodolódott, mikor a eszaja gőzölgő lovai a fölépő alatt megállottak.

Egy szomorúképi inas segítette őt a kocsiról, s midőn szobájában leemelte róla a farkasbundát, látni lehetett, hogy az öreg úr esupa gálába volt öltözve: nyusztprémes mentésen, aranyzsínóros zekében, még kardja is az oldalán.

— Hát te, fiam, miért vágsz ilyen savanyú képet, mintha a fogadat húzták volna ki? — kérdezé tréfásan az ismerős inastól.

— Bizony pedig a mult éjjel épen azt álmodtam, hogy a szemfogamat húzta ki az uradalni kovács. — Ezzel az inas kotródott kifelé.

— Mit izetlenkedel pajtás foghúzással, mikor kérék jöttök a házhoz? — sügta oda fülébe a küszöbön az öreg úr huszárja.

— Kérék, most? ... Istenem!

Ezzel az inas eltűnt.

— Te Janesi, ennél a háznál valami különös történt! — jegyzé meg az öreg úr. — Abból a eselédnépből is alig lát az ember valakit, s a ki előjött is, az is megszökött.

— Majd én körülnézek s hirt hozok.

A hajdu rövid idő múlva visszatért.

— Rész hirt hozok, tekintetes uram, — mondá. Az egész ház föl van fordulva. A nagyságos aszszonyhoz nem lehet bemenni, mert magánkívül van a zokogás miatt, és ...

— És?

— A kis urfi kiterítve fekszik a nagy ebédli közepén, a család őseinek képei között.

Az öreg urat egészen lesújtotta ez a hír s azonkívül igen nagy zavarba ejtette azon körülmény, hogy halottas-házhoz násznagyai gálában jött volt, minden más egyéb ruha nélkül. Ily páváskodó köntösben nem tartotta illőnek a kesergő anya elé lépni.

— Add rám a bundámat! — parancsolá tehát hajdujának, s aztán ilyen szibériai köntösben nyitott be minden bejelentés nélkül a fiatal özvegy magánzóbjába.

Iren halvány vonásai kétségbeeséssel határos fájdalmat fejeztek ki. Midőn az öreg úr hozzá lépett, megfogta mindkét kezét s egy göresös szorítással panaszkolta el azon mély gyászt, melyet szívére visszahulló könnyei miatt szóval el nem birt mondani.

— S hogyan történt ez oly hirtelen? — kérdezé az öreg ur, tarka selyemzokkendőjét szeméihez emelve.

— Majd elmondják, majd elmondják! — feldoklá Iren, s zokogva borult kerevetje karjára.

Az öreg ur jobbnak hitte magára hagyni a vigasztalhatlan özvegyet, s csaknem lábujjhegyen vonult vissza a boudoirból. A kivilágított folyósón ingadozva tekintett körül; ekkor eszébe jutott az ebédli.

Benyitott.

Vöröslő viláosság özönölt eléje, melyet viaszgyertyák szoktak terjeszteni. A nagy ebédli-asztal, a tölgyfából faragott magas támlájú goth székek kihordvák; a terem ablaktáblái be vannak csukva s fekete függönyökkel leborítva, a zenészek karzatja hasonló gyászlepellet leterítve s a terem közepén magas ravatalon, száz viaszgyertya fénye közt az angyalarcú két éves gyermek, viaszféhérségű homlokán liliumkoszorúval, koporsója lábánál a család fölfordított cimereivel. A ravatal körül gácsi posztóba öltözött négy öreg jobbbágy térdelt imazsálmolyokon, kiket óránként mások váltottak föl.

A falakba illesztett vasmarkok most is égő fállyakat tartottak; vörösös vízfényük az ösök arc-

képeire esett, és ezeknek a gyermeki-halottra meredő szemei úgy látszottak, mintha ki lennének pirulva. A család utolsó sarjának szánt üres keret gyászlepel volt letakart.

Az öreg úr elszomorodott kedélyhangulatban lépett ki innen is. Odakinn aztán zokogva beszélték el neki a eselédék a gyászbeszédet. A mai s tegnapi napot megelőzőleg folytonosan zord, nedves, ködös idő volt két egész hétig, úgy hogy még a zárt helyekre is bevették magukat a kedélylehangoló párák. Egyszerre szélvirág keletkezett, hófelhőket hozott, az egész természetre felér lepel borult; erre esikorgó, száraz hideg következett s másnap reggel már mosolyogva hinté szét sugarait a verőfényes nap.

Iren, ki fiát bálványozásig szerette, megengedte, hogy a hetekig zárt léghőben tartott gyermeket bonne-ja kivihesse az ebédli előtt levő, jól fűtött lépcső előtti térre. Itt azon helyen, hol az előtér kőkarzata a lépcsőnek masszív kőrészetével egyesül, több négyzetglábnyi kőtalapzat volt, eredetileg valami szobornak száma, mit azonban később esti ünnepélyek alkalmával délszaki növények közé tett hatalmas karos gyertyatartók elhelyezésére használtak. Ezen lépcsőtér vagy előcsarnok magas ablakán át a nap sugarait egyenesen a talapzat felső lapjára vetette, s a francia dajka különös örömet velt a gyermeknek okozni, ha a talapzatra szőnyeget terít, s aztán azon mintegy napsugarakban fűrészi őt. A gyermek játszóháza s egy folytonos testőre, egy borjúnagyságya fekete newfoundlandi eb, megerőtetés nélkül ugrott föl kis urához, s aztán egészen holdogan játszadozta, hentergőztek együtt a napsugarakban, a dajka örökös szeméi által kísérve.

A kapu bejárata alól egyszerre vágatóló dobogása hallatszott föl. Ölmagas lóban, huszonnegy fokyai hidegben, lóháton, vágatva vendég nem igen érkezik, de különben is a sequestrum kimondása óta nagyon ritka volt a vendég a kastélyban. Ez érkezettnek tehát sürgős újságot hozó hírnöknek kell lennie. A bonne természetes kíváncsisággal futott az ablakhoz, fölírta annak belső szárnyait s midőn megpillantá az érkezett lovas, lekiáltott hozzá:

— Mi újságot hoz?

— Lórahalmáról jövök. Leonóra kisasszony tegnap délben meghalt.

— Jézusom! — kiáltott föl a bonne.

Hanem e pillanatban a lépcső alsó fokáról is sikoltás hallatszott.

A kis gyermek, a mint hatalmas ebe nyakát átölelve, azt magára rántani igyekezett, mindketten egyensúlyt vesztek s alázuhantak a márványpadlatra. A newfoundlandi testének egész súlyával kis urára esett, s ez egy gyöngye sikoltással kiadta lelkét.

— Fátum, fátum! — morgá az öreg ur. — S aztán ne higyjünk a fátumban? Leonóra meghalt, s azon pereben, midőn halálhíre hozták, vész el a család utolsó sarja is. Avagy a gondviselés intézkedésének mondjan azt, hogy midőn a családi érdekek áldozata bevégi szomorú életét, földi szenvedéseinek mintegy kiengesztelésére áldozatul kell esnie a családi rangkor utolsó reményének? ...

Az öreg ur bevárta a temetést, s csak azután tért vissza a megye székvárosába, eredeti küldetésében mítsen végezve.

Midőn Hámary Béla főjegyző meglátta őt, ki azonnal látogatására sietett, a mint megérkezését hírel vette, mohón kérdezé:

— És Iren mit válaszolt?

— Ősém, nem lehet ott az ember kéré, a hol halotti tort ülnek.

SZOKOLY VIKTOR.

(Folytatás következik.)

Román népdal.

— Honnan repülsz, kakuk madár?
— Messze tájrol, a hol van nyár.
— Messze tájrol? kím nem láttad
Érttem élő szép rózsámat?
— Lehet, de rá nem ismertem!
— Ismerhetted volna könnyen,
Mert a rózsám ismert lányka.
Sürgo pohárt tart kezében,
Csillog drága köny szemében;
Feküszönt és sohajt egyre,
Búban uszik egész lelke! ...
Hallgass, hallgass, drága lélek,
Majd elvezlek, hogyha élek,
Jegyenye ha terem körtét,
És a fűzfű meggy lesz növe,
Hogy együtt mi majd belőle.
Szerehműktől egykor, régen,
Virágoztak a fák szépen.
Nagy titokban az irigyek
Minden ágat letérdeltek.
Ki a más szerehmét rontja,
Gábnáját a madár hordja,
Ne is legyen annak étke,
Sem egészség a testébe!

MOLDOVÁN GERGELY.

A szabadkőműveségről.

Napjainkban, midőn hírlapok, röpivek oly sokat foglalkoznak a szabadkőművességgel, midőn a csak kevéssé művelt ember is oly szívesen hall és beszél az intézményről, mely az állam és egyház támogatása nélkül, sőt ez utóbbinak elkeseredett küzdelme dacára oly hatalmas tényezőjévé küzdött föl magát az emberiség általános civilizációjának, annyi a balfogalom itt is, ott is a szabadkőművességről, s annyira késpézny gyanánt vétetnek itt is, ott is a legbadarabb föl- és ráfogások, miszerint nem lesz érdeketlen, ha e társulat intézményével a közönség illetékes oldalról megismerkedhetik.

És épen ezért és épen a szabadkőműveség történetének helyes megértése céljából szükséges, hogy az olvasó előtt kellő világításba helyezzük magának a szabadkőműveségnek fogalmát, célját és eszközeit. Ezt a hármat ismerve, ismerni fogjuk e szabadkőművességet.

A szabadkőműveség oly szabad, értelmes és anyagi erővel rendelkező férfiak szövetsége, kik végcéljukká tűzve ki a jót, szépet és magasztosat, azon nagy erővel, mely szövetségüknek első pillanatra titokzatosan feltűnő alkatában rejlik, egyesülten törekedtek és törekedszenek a társadalmi életet megnevesíteni; a szenvedélyeknek áldozatul odadobott embert az énemnek köréből kivonva, az emberiség egyetemének adni; agyát fölvilágosítani, szívét megnevesíteni; az önzés és a ferde szociális helyzet által szült kasztrendszert megdönteni; a vallási túrelmetlenséget esírájában megölni; az immár — hála a gondviselésnek! — világ-szerzte proklamált emberi jogokat a cartellekről az életbe átvinni, egy szóval az emberiség egyetemét azon színvonalra emelni, hogy magasztos rendeltetésének, mint a teremtes remeke, minden irányban megfelelhessen.

Alapja tehát az örök igazság és az emberi természetnek voleszületett és kírthatlan szükséglete. A szabadkőműves ezért, ha t. i. nem csupán ajakal, de szívvél is az, szereti embertársait, gyakorolja velük a jót nem félelemből és nem jutalom-ból, hanem önmagáért; biztosságra, önfeláldozásra és kötelességének teljesítésére inti az ingadozót, vigasztalja a könyezőt, az erény ösvényére igyekszik visszavezetni a tévelygőt, szeretetteljes gondozással istápolja az árvát és özvegyet s a szívben lakozó angyal jótékony kezét rang-, vallás- és fajkülönbség nélkül egyiránt érezteti azzal, ki segélyére szorult, vagy kit elhagyott állapotában maga fölkeresett.

Nagyon esalódnak tehát, kik a szabadkőműveségben egy új vallást látnak. Minden vallásnak alapja a hit, eszköze a tan. A szabadkőműveség azonban nem hit, nem tan, hanem eszelekedet, gya-

korlás, folytonos gyakorlása a jónak és szépnek, a fölmérülő szükségletekhez képest minden téren. A szabadkőműveséget ezért a mily könnyű (ha szabad rá a könnyebb megérthetős kedvéért e kifejezést használunk) megtanulni, ép annyira nehéz gyakorolni.

Dívtos szólásforma azt mondani, halljuk is uton útfélen, hogy a szabadkőműveséget túlélté már magát ma. Ez azonban állításnak igen indokolatlan, vádnak pedig ép oly merész, mint alap-talan. A kik a szabadkőműveséget így itélik meg — s pedig ilyenek sokan vannak — azok a szabadkőműveséget csak kinövésének formájában ismerik, de nem lényegében. Olvasták itt amott, hogy egy-egy secta, lett légyen az valósággal szabadkőművesek testülete vagy csak úgy vette légyen föl e tetszetős címet edjainak könnyebb kivítele végett, beleértotta magát a napi politika kérdéseibe, befolyást igyekezett magának szerezni állami, társadalmi vagy alkotmányi reformmozgalmakba, és hogy e speciális céljait vagy keresztülvite vagy velük együtt elbukott, s ebből száonyú tudáskossággal rögtön azt a következtetést vonják ki, hogy a szabadkőműveséget túlélté magát. Tökéletesen igaz; ez a fölreértett vagy félreerőszkolt szabadkőműveséget csakugyan túlélté magát nem csupán nálunk, hanem az egész világon. Az időben alkotottat, speciális célokkal, mélyebb erkölcsi alap nélkül, s ekkép csak a közön-séges emberi alkotmányok sorsa érte utól. Ezt a mérvet azonban a föntebbiekben vázolt valódi szabadkőműveségre alkalmazni nem lehet. Míg ember lesz, lesz gyarlóság, küzdelme fogja a bűn az erény-nyel; kell tehát, hogy legyen olyan is, a ki ápolgassa az erényt s harcoljon a bűnnel. A szabadkőműveséget valamint nem hozta létre emberké, hanem az emberkebellet együtt született morális szükség-éret, akkép emberké nem is fogja szétronbolni. Formája, melyben az érzéki világ előtt nyilatko-zik, megváltozhatik, átalakulhat, de a lényeg marad. Túlélté magát, mondják a fölületesen gond-olkozók; de hát mikor élte magát túl a szépre, jóra, magasztosra, az erényre való törekvés? Mikor színhetik meg kötelesség lenni a humaniz-mus, a felebaráti szeretet, az ember jogainak tisz-telete?

Ellenkezőleg, egy pillantás az emberiség vajdó helyzetére, egy pillantás azon természetellen-es állapotra, melyben az absolutistio-hyerar-chikus békókba füzött szellem szynlódik, egy pillantás a szellemi elmaradottság sötétjében buj-káló népekre, melyek ekkép pusztán a durva esz-köz föladatát teljesítik öncél nélkül: azt mutat-ják, hogy a szabadkőműveséget nemcsak túl nem élte magát, hanem ellenkezőleg föladata soha sem volt nagyobb, tere soha sem volt kiterjedtebb, mint épen ma, és ép azért kell, hogy ösztinét örvendjen minden nemes kebel azon föllandulás-nak, melyet a szabadkőműveséget ügye körül a közelmúlt évek alatt észlelni alkalmunk volt és naponkint van.

A szabadkőműveséget kiegészíti és megvaló-sítja a *szabadkőműves szövetség*. E kettő — miként egy kiváló szabadkőműves-író*) mondja, — oly viszonyban van egymáshoz, minőben van a tartalom az alakhoz, a gyökér a fához, avagy a vallás az egyházhöz. Az előbbeni az örök változhatlan, az utóbbi az időnek váltakozásától, a helyi és sze-mélyi körülményektől függ. A szabadkőműveséget mint olyan örök ugyan, de *jelen alakjában* alig vihető vissza 160 évre. A szabadkőműveséget a szellem, mely láthatlanul is él, de csak a *szabadkőműves-szövetség* testében nyilatkozik. A szabadkőműves-szövetség pedig az e cél körül önkényt csoportosult tagokból, »testvérek«-ből áll, kik a szellemi és erkölcsi *szabadságban* igyekeznek szépen és jól élni, mint *egyenlők* igyekeznek magukhoz vonni és magukhoz emelni, nevelni az

egyenlőket, t. i. az embereket, s ekkép a *testvéri-séget* előmozdítani.

Ime előttünk áll a szabadkőműveséget jelmon-data, mely ma már közös jelszavá lett: a »*szabadság, egyenlőség és testvériség*.«

E szövetséget nem ok nélkül nevezték el koruk vezéresillagai gyanánt tündöklött nagy írók és nagy emberek a *szövetségek szövetségének*. A szö-vetség erejét mindig a törekvés irányának és a célnak azonossága képezi. Itt pedig meg van az azonosság; ez az egység. Itt mindenki egy törek-vést ismer csupán: szeretni a jót és szépet öma-gáért, s e szövetségnek alapja az, a mit közösen olyannak ismer már természeti ösztönéből kiin-dulva minden jó ember. Azért itt a testvéri szeret-et és a békülekenység elsimit minden oly redőt, mely a vallás vagy társadalmi állás különbözőség-ének szüleménye a profán életben, itt senki nem katolikus, nem protestáns, nem zsidó vagy örmény, nem ur és nem szolga, hanem ember.

A szabadkőműveséget nem bevezett egész, a mennyiben az a szabadkőműves szövetségben nyil-vánul. Hanem ebben amaz folytonosan fejlődik, gyarapszik és tökélesbül. A mit az egyes ember végecéjének tekint: az erkölcsi megnevelést, ugyanazt tekinti e szövetség is magáénak és lan-kadatlan buzgalommal, odaadással törekszik erre. E törekvés a szabadkőműves *munkája*. S mert az emberiséget erkölcsi föl nem emelheti az, ki e kötelesség fölismérésének színvonalára ömaga föl nem emelkedett, a szabadkőművesnek első föl-adata: megismerni ömagát, munkálni azon, hogy ez önmagában boldogító szeretet minden irányban megszabadulhasson az egoismus, érzékiség és tunyaság láncaitól.

A szabadkőműves mindenütt az, külön egymaga-ára is mindenütt dolgozik. Az a hely, a hol aztán testvéreivel együtt, közösen dolgozik, szabadkőművesi nyelven *páholy*, s ugyanezt a nevet viseli maga az a gyülekezet is, melynek kebelé-ben a szövetség tanai hirdetteknek és gyakoroltat-nak. A ki hasonló célokért lelkesül, itt keresi föl a testvéreket, hogy abba fölvétsék, s ha már fölvétetett, itt dolgozik azokkal a világegyetem nagy építőmesterének dícsőségére, s ezért hívják a páholyokat szabadkőművesi nyelven *műhelyek-nek* is.

A szabadkőműves-szövetséget szeretik *títkos szövetségnek* is nevezni; ez elnevezés azonban szin-tén hibás, mert a szabadkőműves-szövetség mind-össze is csupán *zárt társulat*. A szabadkőműves-ségben nincs oly titok, melynek tudomására ne juthatna az, a ki akar; a szabadkőműves nem is fogad más a szövetségbe lépésekor, mint hogy a szövetségnek az érzéki világban nyilatkozó ritu-alis szokásait, a szabadkőműveséget kultusz for-máit elárulni nem fogja, hogy azon jeleket és sza-vakat, melyekkel a szabadkőművesek a kerék világban mindenütt fölismerek egymást, idegennek közölni nem fogja. Napjainkban azonban jórészt már a szabadkőműveséget azon álcája is föl levén leplezve, elmondhatni, hogy nincs abban semmi titok, s bármely profán, ha különben egytá-lán érdeklődik e szövetség megismerése körül, e szándékának megvalósításához a lehető legköny-nyebben eljuthat.

Halljuk a szabadkőműveséget szemére lob-bantatni e vádat: ha nincs titok a szabadkőműves-ben, ha páholyaikban csak jót és szépet fogantat-sítanak, miért azt a titokzatosság leplevel vonni be? Miért azt a sok lelkesítő példát a nyilvános-ság elől elvonni? Miért megnevezeteni a hason-ele embereknek az abba való bejutást?

E vádban van némi igaz, s van némi túlzás. Igaz benne, hogy ma már vannak oly államok, a hol a szabadkőműveséget lételének veszélyeztetése nélkül leplezhetne egyet-mást benső életéből. De erre nézve szükséges volna a szabadkőműves-ség alaki részének olyatn reformációja, a minő abban ekkor még *nem fogantatosított*, de hogy előbb-utóbb fogantatosított, az kérdést sem

szenvend. Túlzás benne, hogy épen az egyéni és társulási szabadság proklamált korszakában kívánja a szabadkőműves-szövetséggel szemben megszorítani azt a szabadságot, melyvel minden egyén és minden társulat rendelkezhetik. Ha valaki jót akar eszelekedni, igazságosan ki parancsolhatja meg neki, hogy ezt a jót dombra tartozzék verni? A szabadkőműves-szövetség ekkor még nem keresett föl senkit, hanem *fölkerestette* magát; ki parancsolhatja meg neki jogosan, hogy czentül másképp tegyen?

A mai szabadkőműveséget a *valódi* kőművesek szövetségéből keletkezvén, átvette amattól mind-azon eszközöket is, melyekkel az dolgozott, a körzöt, szögmérőt, vonalzót, kalapácsot, vakolót stb., csak hogy mindezt átvitt, *jellekpes alakban, symbolice*. Azért mindig is csak jellekpekben, symbolonokban dolgozik. A régi valódi kőműve-sek rideg anyagból készítették templomokat a jstenység eszméjének, a szabadkőműves szintén épít, és pedig hajlékot épít az emberben az ember-nek, átalakítván őt olyanná, minőt magas rendel-tetése elérnie, vagy legalább megközelítenie köte-lességévé tett.

EGY SZABADKŐMŰVES.

(Vége következik.)

A n.-várad-kolozsvári vasút.

I.

A ki egyszer megtette ez utat, nem fogja elfe-lejteni soha. Sokat hallunk beszélni a semmeringi vasútvonal nagyszerű szépségeiről, hol szédítő magasban, merész viaductokon, sötét alagutakon robot végig a gőmozdony, hegyről-hegyre. A n.-várad-kolozsvári vonal méltó társa ennek. Itt ugyan nem járunk oly magasban a völgyek és fal-vak fölött, de a természet szépsége egész elragadó nagyszerűségében nyilatkozik, s az egész út foly-tonos láncolata a leggyönyörűbb panorámának.

A ki Pestről megy Váradra, az álföld egész térségét át kell futnia. Jobbról-balra csupa síkság, még domb sincs sehol. Egyik táj olyan, mint a másik, csak a tanyák faesportozatai változnak. Midőn az első hegy homályos körrajza fölöttük, akkor már Váradhoz közeledünk, s a mint az első dombhoz jutunk, melyre Püspöki támaszko-dik, a gőzpergő fűttentése tudatja, hogy a tiszaví-déki vaspályának vége. A várad nagy indóláz már hegyek közt van, szelid, bortermő hegyek közt. Hátunk mögött a végtelen síkság, de elő-tünk már ott emelkedik határa. Az indólázból a szőlőtermő hegyoldalba vágott út visz tova, majd házak, utak fölött röptünk el, s az élénk magyar város ott nyugszik alatt, a legszöb létképek egyikét tárva élénk számos tornyával, híres várá-nak sötétfalú maradványával, s a széles, kavicsos mederben csattogó vídám Sebes-Körössel, melyen mindjárt a város alatt röpit át a zakatoló mozdony.

Ez a Körös sok bajt okozott a vasút-építőknek, mert midőn a fölméréseket tették, csak patak volt, s így vették számításba. Azután megnőtt egy kicsit és szilajságától megijedtek a jó angolok. »Majd építünk elene gátakat!« mondták, s új tervet esínáltak. Építettek is szorgalmasan, s mikor már volt látatja, 24 óra alatt olyat nőtt a víz, hogy elborított mindent. Ez furcsa víz! Megint új terv kellett. Azóta is nagyon sokszor garázdálkodott, pedig még nem mutatta ki egé-szen erejét. A vasút sokat fog még tőle szenvedni.

Néha át lehet rajta menni, ha térdig fölötti valaki a nadrágját. Néha aztán előnti az egész vidéket. Várad szomorú történeteket tud róla beszélni. Az erdélyi hegyekből táplálkozik, s ha ott nagy esőzések vagy hóolvadások vannak, meredek ágán gyorsan lehömpölyög az ár, szét-rombolja gátjait, s 24 óra alatt tajtékzó vést hoz.

Ha nagy a Körös, olyan fölleles nézni a vagonok ablakaiból, mint dagad szennyes hul-lámja, mint ragad tova kitéptett fákat. Néhol a vasúti töltést nyaldossák a habok. Ha kiesi, nagyon beleillik a hegyi képbe. Vize kristály-tiszta, egész medre szépen be van hintve kavicsokkal, melyeken a víz széle játszin fodrosodik, és loeog kifáradhatatlanul. Olykor egy-egy tutajt víz hűt.

Nagy-Váradtól Révig érdekes, erdős vidék van. A hegyeket kissé elhagyjuk, de az erdőtláblák, s falvak váltakozó képet nyújtanak. Eledről Rév felé haladva, a Sebes-Körös tajtékzó hullámain mas-

*) J. G. Findel, »Geschichte der Freimaurerei.«

siv hid vezet keresztül, melyen átrobogva, »isten hozzád«-ot mondhatunk jó darab időre a róna-sík vidéknek.

Itt kezdődik azon felségbes panoráma, melynek szemléletében nem tud kifáradni a firkészó szem. A Körös szeszélyes kanyargása, midőn kibúvó utat keres magának a sziklacsopotlatok között; a bére és völgy változatos hullámzása; maga a kultívalatlan természeti tájkép az egész vidéknek vadregényes alakot kölcsönöz.

Pár pernyi szaladás után a pálya mind keskenyebb tőre szorul, míg végre azon hegynyílásba mélyed, melyet ősidőkön keresztül a Körös tart fenn magának örökségül az anyatermészetből, követelő jogainak szabad gyakorlatára.

Ki és mi háborítta téged, elhagyott vidék esacska gyermeke?

Vadon tájékidat csak az új idők vivmánya organizálta némileg, kimutatva az emberi erő hatályát, melyet az ész és kar szövetsége idézett elő a civilizáció nagy munkájában.

És minde festői szépség csak előcsarnoka azon íves boltozatnak, mely a természet tágas templomából e vonalon mutatkozik.

Egy ovál alakú mélyedésben találjuk »Rév« vasuti állomást, hol néhány pernyi szünetelés alatt »anyagi erővel« bőven ellátják a gőzgépet, hogy képes legyen kibírni az utat, mely *Révtől Brát-kőig* csaknem négy mértföldnyi tért, három alaguton, töltéseken, sziklatömbökön keresztül 50—55 perc alatt fut meg.

Már mindjárt a pályaudvarnál elkezdődik a nagyszerű látvány, mely az egész keleti vonalon, e terrénumon a legérdekesebb. A vonal jobb felén a Körös zúg sziklarétegein s határolva erdős hegyláncolatlalt; balfelől magas hegyoldalak meredeznek, melyek az öreg »Kördly-hegy« messze terjedő ágazatát képezik. Mindkét oldal hegyi patakok, kisebb vízcsövek, barlangmélyedések s más természeti szépségek gazdag látképe.

Sok helyen több láb, sőt ölnyi mélységre is becsótt a sebes folyó a kemény kőzetbe, lassankint emészttvén föl a szikladarabot, mely rohanó árjának ősidőn keresztül dacosan ellenszegülni merészkedett.

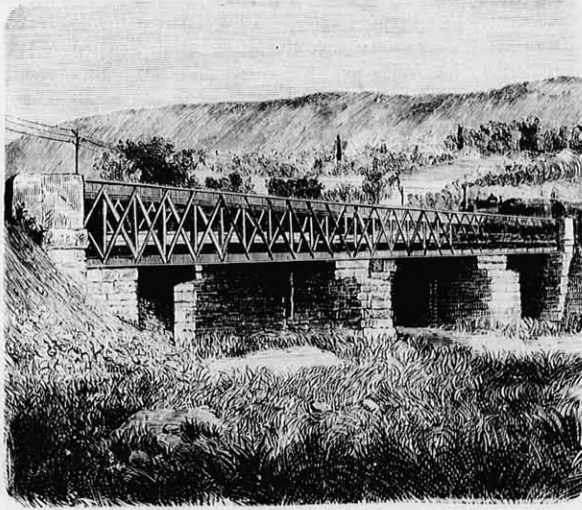
Egyszerre az út összeszorul, s meredek hegyfalak között vezet.

E hegyfal baloldalán egy esodaszerű alkotmány vonja magára a figyelmes szemlélő kíváncsiságát, megtudni, vajjon mi lehet az a kis, ablaklalt és ajtónyílással ellátott üreg, mely 4—5 öl magas ságban egy sziklatömbhöz tapadva látszik? Biztosb feleletet sem a vonatvezetők, sem más szolgálattevő közegoktól nem nyerhet, mint hogy az a kisépitmény a »Tündérvár.«

De a vidéki nép közötti tradíció útján esodaszerű hagyomány él Tündérvár keletkeztéről és szerepköréről. Mythoszi képzeletében, a babonába vetett hit oly történetet alakít, mely összefüggésben áll azon képzetekkel, mik Erdély — »a tündérvilág« — ősi hagyományos multjában gyökereznek, s a Tündérvilág fogalmával megövezik. Szerinte a tündérek »fekete városából« aranyos ruhában, földig érő arany hajjal, hőszi fehér areal Tündér Ilona három leánya, a vízi, erdei és hegyi tündér kíséretében, gyakran kísérték a vadon rengetegekbe, hol csak a vadászok ismerték a titkos utakat. — »Hipp-hopp, ott legyek, a hol akarok!« Alig mondá ki Tündér Ilona gondolatát s egyszerre e szép vidéken termett, hol az erdőség hatalmas urának levante gyermeke tartá vadászát. Tündér Ilona beleszeret a szép ifjuba, s varázssípjával maga után esalogatja, mindaddig, míg azon hegygerinchez ér, melyről az egész vidéket beláthatja a vizsgáló szem. Itt megállítja a kábult ifjút, s szerelmi vallomásra hívja föl. Leányait játszi részti a kies vidéken. Míg az ifju elbúvólva áll

a esáthatás alatt, Ilona is szerelmi mámorában önfelédten dől kedvese keblére.

Azalatt a pajzán gyermekek játszi kedvteléssel benyargalják a hegyek, erdők és a tiszta folyó viránykoszorított tájait. Közös elhatározással és akarattal: a »hegyoldalra, erdő tövébe, folyó fölébe,« hogy mindhárom *kívánságának* elég legyen téve, egy pere alatt felépíték a »Tündérvár«, s a három tündér, három ablakán kihajolva, a víz fodraiban fűrészt hajzatát, míg királyi anyjuk *sípjába* fujván, hirtelen elsólták őket a kedves palotából.

A n. várad-kolozsvári vasút, I. Híd a Körösön Révön.

Igy keletkezett s így maradt ott a tündéri lak. A szép ifju Ilona hét hegyen és hét erdőn keresztül magával ragadta s nyári mulató palotájában örök boldogságba helyezte. A három leányának kedvence várába nem volt szabad többé visszatérni, s azóta ott áll pusztán, lakatlanul.

Tündérmesének nagyon szép és költői e hagyomány; de hogy mi való alapja e kis erődítmény keletkezésének, az nincs a történet lapjára följegyezve. Hihetőleg öröronyul szolgált még a honfoglalás idejében a hegyvidéket ismerő nép számára, és több melléknyílással állott össze-

A n. várad-kolozsvári vasút, II. Tündérvár, a Körös mellett.

kötetésben, mert építkezése is máskülönbön nem képzelhető, a sziklakövyületek, a talapatot mosó folyó s az építmény hozzáférhetőségét tekintve.

Kötelhágóssal lehetett oda följuthatni, kiindulási pontul szolgálván a közelében mélyedő barlang, mely semmi különös jelenséget nem képes fölmutatni. Még Ménmarót nevével is kapcsolatba hozzák a Tündérvár keletkeztét, mintha ő építette volna a vidék azon elrablott szépi számára, kiket szenvedélye elragadt és e várba rejtett el a boszuló szem látása elől. E nőkről is azt állítja a néphit, hogy a vár ablakaiból kikönyökölve szok-

ták fűrésztteni a Körös vízében dús hajzatukat.

Azonban e hagyományok sem lehet pozitív alapja, a mennyiben Ménmaróthi históriai személy, s mint ilyenem nem fér össze azon lehetlenség, hogy rablott nejeit ilyen szűk fűszekbe szoríthatta volna össze, már pedig ez odú még előskamarának is igen miniatúr kiadás lett volna.

Hogy mit higgyünk, mit ne e hagyományokból, nagyon relatív dolog. Maradjon tovább is burokban a »Tündérvár« titka. Haladjunk tovább a mozdonynyal s vizsgáljuk a valódi gyönyör teremtetjét, a természeti szépséget, melylyel a világlakító e vidéket pazarul árasztá el.

Perzsa temetők.

Élénk emlékezetében van még mindenkinek, hogy mily közfegyelmet és közrésztvétet gerjesztett a chicagói tűzvész. Száz még száz leírás és kép hirdette a világnak a borzasztó szerencsétlenséget. Gyűjtőívek jártak kézről-kézre a szegény földnélkül maradtak fölségelésére. Ázsiában nem egy várost, hanem egy országot ért amannál sokkal nagyobb esapás s a világ mégis sokkal kevesebbet tud erről. Ez a esapás az éhség Perzsiában. Az igaz, hogy a chicagói égés egyszerre állt elő egész borzalmaságában; az éhhalál Perzsiában pedig fokozatosan terjedt el. De most már konstátálva van, hogy roppant pusztítást vitt véghez, s folyton ragadja az áldozatokat.

A perzsa hivatalos közegek eleintén azt hirdették, hogy az egész kalamitás a nomád törzsekre szorított. Csakhamar kitűnt, hogy ez a szomorú valónak szépitése. Tudunk kell pedig, hogy Perzsiát 9,500,000 lakosa közül csak 7,000,000 lakik rendezett községben; 2,500,000 vándorol szüntelen.

Az éhhalállal küzdők fölségelésére alakult londoni társulat ispanhí megbizottjaitól f. hó elsején azon távirati tudósítást vette, hogy az éhség Perzsiában eddig nem tapasztalt dühlvel pusztít, s a halálozás naponkint háromezzerre megy; azok száma pedig, kik az angol társaságtól várják a szabadulást, tízezerre növekedett.

Képünk egy perzsa temetőt ábrázol Teherán mellett: falal körített hely ez, hova létrák segítségével szállítják a kiszenvetetteket, kiknek száma az éhhalál napjaiban oly nagy, hogy nem győzik azokat gondosan külön gödrökbe helyezni s aztán föllantolni, hanem egyszerűen beledobják egy-egy nagyobb gödörbe. Hadd szarítsa ki a nap, vagy logyennek martalékai az éhes keselyűeknek! De lerójják az élők a kegyelet adóját is: mikor a hullának esupán esontja marad, akkor szépen köveket hengerítnek rá.

A tűz és az ember.

I.

A gondolkodás kezdete óta az embernek első és legfőbb filadata volt a dolgok eredetét fűrkészni. Azért nem lehet esodálni, ha azt látjuk, hogy akármiféle új tan ezen alapszik és minden lételemek östítkát a maga módja szerint nyomozza. Azonban színtoly közönséges volt ez eredetet természeti okokban keresni, minél elfogulatlanabbul, természetesen és gyermeki-esemben ragaszkodtak a régi népek a hozzájuk legközelebb állóhoz, és ez mindig is öröklé a természet volt. Ebből keletkezett, hogy az ember az élet östítkát az elevenítő természeti erőkben találja, ezeket tiszteletnek tárgyaivá emelje; minél alázatosabban érezte függését azoktól, hogy ezen természeti erőket a legelterjedtebb, minden létél átható és föl-tételező természeti tüneményekben és anyagokban keresse. Telát a lételemek négy alapföltétele: a föld, víz, levegő és tűz következetesen emeltett, mindegyik a maga sajátos módja szerint, az élet elemévé, s ruházott föl a nép műveltségi

foka szerint isteni fenséggel. Később e magasságból aláülyedve, a láthatatlan istenek, azaz a gondolatok által elűzve, ezen elemek mégis mint alapföltételek maradtak az anyagi létre nézve. Bár már ebből kitérünk ama nagy jelentőség, melyet a régiek ezen négy eleme az emberiség történetében elfoglalt: mégis megérdemli a fáradságot, hogy egyes elem vizsgálata által e jelentőséget és az embernek rajta alapuló művelődési folyamatát rövid vonásokban közelebbről tanuljuk ismerni. Mert igazán csak világi életünk ismerete által tanuljuk először magunkat egészen

deken keresztül törekedni. Továbbá világosan elárulja, hogy a villám, mely a fába esapott és azt meggyújtá s hasonlóképen a tűzhányó hegyek lángja: az embert először azon meggyőződésre vezette, miszerint a napban világított és melegített jövendő erő épen oly mennyei, mint földi eredetű, és azt saját javára használhatja föl. Használta legyen tehát az égő fát vagy az izzó lávát, általuk folytonos tüzet táplált éghető anyagok segítségével, és így már nagyon közel állott a világnézet: a tűz birtokát elidegenítésre vinni vissza, melyet az ember az istenek irányában követett el, annyival

nébe tartanak, először füstölni, majd lüngolni kezd. Mennyi évszázadokig használták a szelet s követ tüznek előállítására, míg az újabb kor könnyebb módokat talált föl a levegőnek összesajtolására, a villó, kén és halvsavas hamégg fölhasználása, kőnony és érenyapló által: előggé ismeretes.

Térjünk vissza az ő-korra. Kellott időnek lenni, midőn minden jótékony természetűt istenség kifolyásának hitték és azt egyszersmind isteni tiszteletben részesítették. S ennek annál inkább így kellett lenni akkor, midőn a tüzet, mint a létel-

Perzsa temető belseje, Teherán mellett.

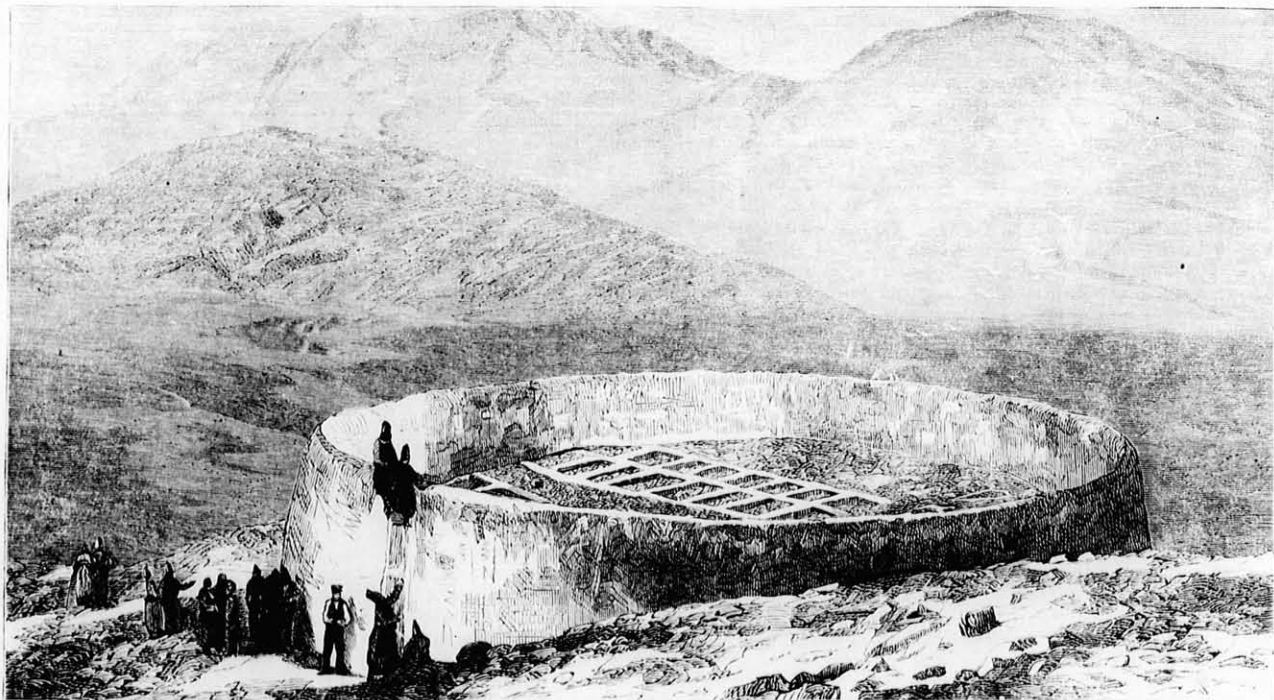
érteni és akkor fogjuk föl, mi az ember mint teremtmény és a természet ura, ha követjük az utat, melyen az emberiség átszelte a múltat, a jövőre emelkedett. Mi e célra a tüzet választottuk.

Az ember létrejötte után mindenesetre hosszú idő telt el, míg az magát a tüznek birtokába helyezte. A görög mythos szerint Prometheus volt az, ki a tüzet az istenekről elidegeníté, hogy azt a halandók közé vigye le. Ezért büntetésül sziklához láncolatott, melyen egy sas szüntelen máját marcangolta, míg szenvedéseitől Herakles meg-

inkább, mert a villámot és vulkánt egyszersmind isteni erőnek tartották. Hogy azonban az érzéki mythos a sas is beleszótt, annak az az egyszerű magyarázata, miszerint a madarat, mint a villámokat szóró Jupiter hírnökét tisztelték, mert a legmagasabb bérceken honolt s hozzá még nem ritkán azt tapasztalták, hogy merész esigaforgásával a viharos fellegekig emelkedett. Könnyen megfogható tehát, hogy Jupiter hírnökének tekinték, ki hozzá a mennyköveket hordá, melyekkel a mindenség ura a világot félelem- és rémületbe ejté,

nek egyik őt okát fölalták. Mégis azt mondjuk, hogy az őt okot keresni annyi, mint istent keresni. Ezzel oly ténre lépünk, mely az emberi gondolkodás legrégebbi kora óta a legnagyobb jelentőségű volt a műveltség-történetre nézve. Megmérhetlen időn keresztül tisztelte az ember a tüzet, mint isteni őserőt. Népek alapították vallási nézetüket a tűz kultuszára s később látni fogjuk, hogy e kultusz mennyire föntartá magát egész korunkig, néhány, ma már érthetetlen nézetben és szokásban.

Menjünk vissza az időkhoz, mint azon néphez,

Perzsa temető külseje.

nem szabadította. Kétségkívül a görögök ezzel csak azt akarták kifejezni, hogy a tűz bár épen oly titokteljes, isteni eredetű, mint az egész lét, de mégis emberi gondolkodás szerezte azt meg, s hogy végre is ez azon elem, mely mindent fölémész, fölold, életünknek megállást parancsol s hogy az élet is nem egyéb örökös elégségi folyamatnál.

Egyébiránt a régieknek nem ez egyetlen mythosa, mely plasztikai köntösben már oly igazságot tartalmaz, a mi után az emberiség évezre-

Az ember bizonyára csak később jutott a tüznek birtokába saját találmány, p. o. a tűzkőnek aedlhoz, fának fához dörzsölése által, mint még ma is az indiánoknál történik. Darwin utazó szerint a Laplatta államok európai sarjai, a gauchok még ma is hasonló módszert használnak. Esőben is tudnak tüzet gerjeszteni. E célra néhány szaraz ágat keresnek az átmedvesedett esőrétek között, azokat rostokba szétépik, körülveszik durva ágakkal madárfészek formájára, közébe taplót tesznek s betakarják. Ha ilyen fészket a szél elle-

mely kétségkívül a föld legrégebbi művelt népei közé tartozik és a melynek világnézete később átszállott a persák-, egyiptomiak-, semiták-, arabok-, görögök s rómaiakra, stb. Magától értetik, hogy a napnak — a világító és melegítő őserőnek — imádása kölesönös vonatkozásban állott az emészto tüznek imádlásával. Ez volt az eset az Indus mellett is. Sőt sok más ind és keleti vallásfelekezet eltérő nézete közel összeköttetésben van ezzel, a mennyiben azok a dolgok őt okát az ellenében találták. A jó és rossz úgy állott egymáshoz,

mint a világhosszág a sötétséghez, a nappal az éjszakához. Mindegyik megtarthatta a maga kultuszát. A hold, mint az éj világhosszága és a nap, mint a nappal világhosszága. Zoroaster perzsa tana Ahriman- és Ormuzd alapjában nem volt egyéb. Ahriman kütféje volt a sötétségnek, halálnak, a pokolnak, — Ormuzd a világhosszág, föltámasztásnak, memnországnak. Egyéb tanok bármennyire térnek is el ettől, elvégre is ezen nézetnek csak más kifejezése az, mi Indiának és Keletnek egyes tanait egymástól megkülönbözteti. Ezt azonban ismernünk kell, mielőtt a tüzről és tulajdonságairól való különös és mégis természetes mythoi világnézeteket az indok jellemében megérthetők.

India és Iran népeinél a tűz mythoi tulajdonságait újabb Duncker gyűjtötte össze »O-kor története« című művében. A tűz istene, Agni (latinul ignis) »táplálékot osztogató, gazdagságot ajándékozó isten, szép, de hatalmas erejű ifjú alakjában. Az istenek Manu-nak, az emberek atyjának hagyták át a földön. A fába volt élejtve, dörzsölés által nagy erővel idéztetik elő. Azonban nemcsak földi eredetű; a villámban Agni az égből a földre száll alá, és ezen értelemben a folyam medrében, azaz a viharos fellegben nemzett bikának is nevezetik. Agni a világhosszág hordozója, ki az égi kinekekkel messze világol, az éjszakát vörös színekkel győzi le, és annak gonosz szellemeit elűzi. Agni mint a tűz helyébe lángja az emberek vendége, — de egyszerűen azok összegyűjtője, — messzelátó házigazdjaképpen dicsőítetik. Azonban mint a tűz a villám és a nap sugarában az égből az emberekhez alászáll, és így az istenek hírnöke az emberekhez: épen úgy az ottárról fölszálló tűz viszont az emberek hírnöke az istenekhez, ki adományait az áldozat tüzeiben égbe emeli. Agni tehát közbenjáró ég és föld között. A mi a kehely az ember számára, ugyanaz Agni az istenekre nézve; általa fogyasztják el ételeiket.« Láthatni ebből, hogy a tűz természetét mily szorosan összefügg az indok nézetével.

Ezeknek előrebocsátása után értjük meg csak, mit az ó-testamentum az égő áldozatról és a mit az arab Plinius — Schaharastani — az ind tüzimádókról előad. Ezen előadások szerint a tüzimádóknak »a tűz legnagyobb elem a testet, a legtávolabb a térfogattól, legfőbb a tisztaságot és fényességet, legfinomabb a testet és annak mílvoltát illetőleg. Szükséglete sokszorosabb, mint a többi természeti állatoké. A világon nincs világhosszág tűz nélkül, hasonlóképpen nincs élet, tenyészet és összeköttetés, hanem csak a vele való elegyítés által. Tiszteletük abban áll, hogy a földre négyzetes lyukat vájnak, abban a tüzet égni hagyják, azután mindenféle izletes ételt, kellemes italt, drága ruhát, illatos fűszert és értékes követ hányanak bele, hogy közelebb jussanak és általa megáldassanak. Tiltják azonban, hogy élő lények kerüljenek bele és testük benne elégettessen.« Iranban Ahuramasda, a tűz istene, ötféle szent tüzzel tiszteltetik. Schaharastani szerint ezen tanhoz járult az indok legutóbb királya. Hozzájuk tartoztak vezeklők is, kik bűjtölve ültek a tűz körül visszafójtott lélekzettel, hogy a tisztátalan melnek egyetlen lehellete se érintse azt. Szabályuk vala a jó tulajdonokat fölbresztetni és az ellenkezőket eltiltani, nevezetesen hazugságot, irigységet, gyűlöletet, vitáidit, igazságtalanságot, sovárgást és szemtelenséget. Ha az ember ezektől megszabadult, közelebb jutott a tűzhöz, azaz istenhez. Ezen nézetekből elég világosan kitűnik, mily sokféleféleképpen fáradozott az ember magának istent, azaz erkölcsiségének eszményeképt alkotni, és mily sokféleféleképpen érte azt el. Függetlenében, a mi rendszeren a vallásos érzet sajátképeni valóját szokta jelteni, nem maradhatott el, hogy gondolkodása gyermekkorában a plasztikai képességhez ne ragaszkodjék, a helyett, hogy a szellemhez emelkedett volna föl.

Azonban a tüzimádás már bebizonyította, hogy a vallási kultusz mily igazságtalanságra és erkölcsötlenességre vezetett, ha alapja nem a lélekben és igazságban van. Az indok nézete, hogy a tüziláng mint föltétlenül legtisztább újra megtisztít és a gonosztól megszabadít; egyszerű eredményképpen hozta magával, miszerint a vezeklő magát adja át a lángoknak. Tudjuk, szokás volt Indiában a többek között az özevegyeket elégetni, hogy eleget téve saját és elhalt férjének bűneit, a lángok által megtisztulva, boldogokká lehessenek. Azt is tudjuk, hogy a szokást egyelőre még az angol uralom sem tudta kiérteni Indiában, és magukat az öröm legnagyobb jeleivel kivégzett özevegyek száma évenként eleintén 30,000-re ment. Elszörnyedve tekintünk a képmádás e rettenetes következményeire s feledjük némileg a kereszténynek

között még ma is találkozó mindkét nemű vezeklőknek esőndös, martýromságtelejes elhalását a kolostor falai között; azonban a kettő között az a különbség, hogy míg jelenleg ha még előfordulnak is hasonló vérlázító események, azok a ritkaságok közé tartoznak, nálunk keresztényeknél pedig folyvást dívik a klastromi élet, mert még nem látták be, hogy testünket nem kevésbé kell képezni és ápolni, mint szellemünket és feledik, hogy a kettő egymástól elválaszthatlan és a mit egyikért teszünk, a másiknak is hasznára válik. Ki testével méltatlanul bánik, méltatlanul bánik szellemével is, és oly mértékben okoz kárt magának, mint a mely mérvben ferde képzelődésében talán nyereséget reményelt lelke számára.

Még rettenetesebbek valának azon emberáldozatok, melyeket a tűz bálványozása a phoeniciaiaknál megkivánt. A tűz istenei valának Moloch és Astarte. Moloch az csarészó és megsemmisítő, de azért a megszentelő és megtisztító tűz is egyszerűsége. Neki kellett a legdrágábbat föláldozni. Ezért áldozta föl Moab király saját fiát, és azért állott hozzá oly közel Ábrahám is. Kartágóban Molochnak éreszobra volt, mely kezeit előre nyújtotta, úgy hogy az áldozatok csak gurultak tüzes torkába. Ebből alkották a görögök Kronosukat, ki mint az időnek istene saját gyermekeit mindig elhelyte. Molochnak gyermekek és ifjak áldoztattak, Astartennek leányok és szűzek; mind a kettőnek templomában örökös tűz égett. Örökös szűzesség volt Astartennek legfőbb áldozata, s ezt nem ritkán megeseonkítás által segítettek elő. Kétségkívül ennek felett meg később Vesta imádása a vestaszűzek rendje a rómaiaknál.

Sokkal szelidebb volt a tüzimádás az egyiptomiaknál. A tűz istene Ptah, Knephnek, a léleknek, vagy a világmozgató és oknak fia. Ez tojást — a földet — hányt ki, melyből jött elő — Ptah. Imét következik, hogy ezen isten egyjelentőségű volt Vulkánnal. »A világ emlékére — mondja Bolney Porphyrius után — az egyiptomiak évenként talizmán használtak. Ugyanis a legrosszabb napon megjelölték a házakat, tűzhelyeket és fákat szalmával és azt mondták, hogy e napon az egész világ tüzhöz van. Ugyanekkor ünnepezték a »tűztáncot« is. És itt önkénytelenül hazánk némely vidékein még most is dívó Sz. Iván tüzének eredetét gondolunk. Meg volt e szokás a régi németeknél és szlávoknál is, kik e napon egyszerűen a napév bevészéseket ünnepezték és ennek symbolumául lisztből süttött, egészen koralukapros kalácsokat osztottak ki a fiatalok között annak jeleül, hogy a jó isten újabb tepszereket adott. Ezekből lett azután Nagy Károly korában a pereg, miután felsőbb parancs folytán a keresztény keresztet a régi pogány symbolumba bele kellett sütni, mert maga a symbolum nem vala kiírtható. Az egyiptomiak kultuszából — mondja tovább Bolney — kitűnik a tűz és víz által való megtisztulásnak eredete; mert minthogy az északi naptróitot a menny és meleg, vagy a mennyi tűz kapujának, a déli naptróitot pedig az özvívz vagy víz kapujának nevezték: azt hitték, hogy a lélek, kik e kapukon át mennek, hogy a mennybe jussanak, megsütnetnek és megfürösztetnek. Imét a Mithrasnak, a perzsaik napistenének beavatás és az ezt követni szokott megkeresztelés és a lángokon vagy a tisztító tűzön való keresztülmenetel, melyek már egész keleten jóval Mózes előtt gyakorlatban valának.«

Mindkét nézet a mai napig föntartá magát. A keresztények keresztességében a víz ugyanazon symbolum a keresztény egyházak, a mi volt hajdan a tűz a keleti népeknek; hiszen maga az üdvözítő is azt mondá, hogy ő nem tüzzel, hanem vízzel keresztel. A víz által való megtisztulás szokásban volt a vendeknél is husvét reggelén, a természet föltámasztásának napján. Mint a természet ekkor megszabadult régi szennyes köntösétől, melyet a tél aggatott rá, épen úgy akarta magát az ember megtisztítani a régi téli szennytől, mely a kumyhóba szorult életnek vala elmaradhatlan következménye. Elmentek a folyamok partjainhoz, megszabadították magukat a tél tisztáltságaitól, és azt hitték, hogy ez által egészségesebbek is lesznek. Nem magyarázza-e ez meg a husvétü üntözés szokásának eredetét?

Szintén ily tisztító erőt tulajdonítottak a tűznek is, és az oroszoknál még ma is megtartják a kolyadi-t, midőn a nap visszatérni kezd délről északra, és június 24-kén a kupaly-t, midőn a nap ismét délre fordul. Ezen utóbbi ünnepen a mezőkön nagy farakásokat gyújtanak meg. A virágoskoros fiatalok örömdalainal táncolják körül, és az állatot, melyet a gonosz szellemek varázslata ellen megóvni akarnak, a tűzön keresztül ugratják. A eseknél is szokás, hogy a bába az újszülötte-

ket a tűzhelyen lobogó tűz fölé tartja, míg az illetők istent kéri, hogy a gyermeket élete utolsó napjáig el ne hagyja. Thüringiában szintén még ma is dívik gyermekágyas asszonyok alá szentes odényt tenni, melynek izzó parázsára borostyánkővet hintenek s azt hiszik, hogy ez által ismét visszanyerik erejüket.

Láthatjuk, hogy mennyire gyökerezik történetünk a mult idők és a legtávolabb eső népek történetében, hogy az embernek mennyi esodálatos és mégis természetes szemléldésének kellett átmenni, míg szellemi öntudatának mai tisztaságára emelkedhetett. Mik segítettek ezt elő, elbeszélhetik a tüzről alkotott physikai nézetek.

Sz. G.

(Végre következik.)

Az ó-görögök vendéglői élete.

A görögök azon iróiban, kiknek munkáiból megismerhetjük a görög műveltségét és szokásokat bölcsőjükből, melyek később a világ fölött uralkodtak, nagyon esekely nyomát találjuk az oly intézeteknek, melyekben az idegen avagy a helyföldi utas ellátást nyerhetett. Homér emberei kölesönös vendégszeretetnek örültek s lakomáikat vagy saját, vagy a fejedelmek és előkelők csarnokaiban, avagy szőlős sátrak alatt, gyakran az ég kék boltzata alatt tartották. A mi az idegenek forgalmát illeti, az akkor még nem volt nagy. Csak azért utaztak, hogy valamely ismerős családot meglátogassanak, vagy mint valamely állam avagy fejedelmek követői; vagy az orákulumhoz, valamelyik isten híres templomához, az ünnepi játékokra, vagy végre valamely szomszéd uralkodóhoz zárandokoltak. Cáltalánul bolyongó idegenek — milyen Odysseus volt — csak ritkán fordultak elő.

A vándor azonban mindenütt szíves vendégszeretetre talált, barátai úgy mint ellenségéül, mert Zeüsz keményen boszulta meg a megtagadott avagy elárult vendégszeretetet. Még a gonosztevő, a számitózt, az istenek haragjától s ellenségeitől vérboszával üldözött is barátságos ellátásban részesült mindenütt, hol ezt igénybe vette.

Társas mulatságok vagy egymással való összejöveteleknek sem volt szükség a görögöknél vendéglőre. Az istenek ünnepei évről-évre megújultak társas lakomáikkal, játékaikkal, táncokkal. Itt aztán a küzdelemsovár ifjúság versengett a legnagyobb győzelem díjért, az olympi pálmáért avagy a szent olajfáról való koszorúért, melynek bíróját maga Solon is boldognak mondtta.

Mire valók lettek volna a társas összejövetelek és mulatságok külön helyei oly országban, melynek a boldog és derült nép ugyis oly külső kölcsönözött, mintha az egy nagy vendéglő lett volna? Ama legrégibb időkben csak az idegen hajósok és kereskedők (kikkel valószínűleg nem állottak bizalmas viszonyban s kiket tengeri rablóknak tekintettek) bírtak a görög partokon állomáshelyekkel, melyek napjainkban távoli partokon a kereskedelmi faktorikák, hol tartózkodásuk ideje alatt személyük számára hajlékot, áruik számára rakhelyet találtak. Későbbi időkben Xenophon már azt ajánlja a görögöknél, hogy az idegen tengerészek és kereskedők számára kikötőkben mindenütt alapítsanak ily megszállókat.

Midőn a nemzeti játékokhoz jobban özőnlött s az istenek nevezetesebb templomaihoz bővebben zárandokolt a nép, minthogy a magánemberek már nem bírták az idegenek ily nagy számát elhelyezni, beállott azon szükségesség, hogy az idegenek számára nyilvános szállók építtessenek. Így az olympiai Altisban számos szálloda volt, melyek eredetét egészen Herakleszig vittek vissza. Hasonló intézmény volt Kuidosban Aphrodite templománál. A peloponezusi háború alkalmával a spártaiak az általuk szétrombolt Plataea város helyén, közel a híres Hera-templomhoz ily vendéglőt építettek, melynek területe 200 négyszög lábnyi vala. Ez épület köröskörül, mind földszint, mind az emeleten szobákból állott. Ezen államköltségen emelt épületekben az idegen csak szállást kapott, egyéb ellátást nem. Idővel azonban ezen nyilvános épületekben, sőt gyakran benntük is magánemberek boltokat nyitottak és ételeket s italokat árultak.

Görögországban az első nyilvános intézetek, melyek a mi koresmáinkkal némileg összehasonlíthatók, az ugynevezett *leszkek*. Ezek még a herosi időkbeli erednek s Jóniából telepítették át Görögországba; Herodot beszéli, hogy a lydiaiak bírtak először vendéglőkkel. Későbbi időkben Athénben, Korinthban, sőt Spártában is találko-

zunk felgám, habár ez utóbbi városban az idegenek végül sem volt nagy, minthogy e város sem a szemnek, sem a fülnek nem nyújtott semmi különös, s lakóinak jellem minden idegenszerűt visszatartástól magától. Ily leszeltekről Homér legelőször azon helyen emlékszik meg, midőn a könnyelmű leányok egyike a hosszas bolyongásából koldus alakjában visszatérő Odysseust saját házából akarja következő szavakkal kiűzni: »Nézd, te nyomorult idegen, te meg vagy elmdében háborodva, hogy nem mégysz a kovács meleg tűzhelyéhez avagy a nép szállójába aludni.« Eusztathius szerint a leszelkek nyílt csarnokok voltak, hol a nép összejött, egymással csevegni.

Ezen csarnokokban azonban nemcsak üres csevegések és a napi események viszhangoztak. Lehetett itt komoly és tudós szavak is hallani. Mielőtt a gimnasiumokba vándoroltak volna át, a philosophok ide gyűjtötték tanítványaikat. A leszelkek így kétféle célnak feleltek meg: szállást adtak a hajléktalan idegeneknek, s az otthoniaknak társas összejövetelekre szolgáltak. A leszelkek ritkább vagy gyakoribb látogatása a görögök egyes városainak társas szellemétől függött. Így Spártában csak két leszel volt, melyek közül az egyik Kratonnak, a másik Poikilének nevezeték. Ez még más célra is szolgált; tudniillik az állam részéről itt vizsgálták meg az újszülötteket, hogy azok esetre, ha nyomorékok volnának, spártai szokás szerint megöltesse. Ellenben Athénben 300 leszel volt, melyek ivó- vagy borházaknak is nevezeték. Sört a görögök nem ismertek.

Hanem az athéneiek jellemükre nézve élénkbekek és rugányosabbak is voltak, mint a spártaiak, s míg Spártában a törvény a férfiaknak egymás közti társaságát a Phiditiákban, vagyis a naponkénti közös étkezésben s a sátorok közösségében szabályozta, addig az ily törvényes korlátok által nem szorított szabad athénei társaságát ott kereste, a hol akarta, s néha a leszelkekben találta. Innen eredi Diogenes mondása, hogy az athéneiek Phiditiái a koresmák. Azonban tévednünk, ha hinnők, hogy a görög vendéglők falai oly tiszteletreméltó társaságokat láttak, melyek mai vendéglőinket nem ritkán látogatják meg. A görög vendéglők törzsvendégei a legalsóbb néposztályból valók voltak. Hyporides szónok tanúsága szerint az areopagitot, vagyis a legfőbb törvényszék tagját kartársai maguk közül örökre kizárták, ha az koresmát látogatott. Ellenben Isokrates szónok túlozni látszik, midőn azt mondja, hogy még a tisztességes rabszolga sem merészel valamely vendéglőben enni vagy inni, minthogy Arisztophanes több helyről látjuk, hogy a polgárok (habár az alsóbb osztályból valók) nem rösteltek nőikkel együtt ily helyeken keresni szórakozást.

Ezen vendéglőknek a görög közönség java előtt alkalmasint azért vala oly rossz hírik, mert a görög vendéglők nagyon szolgálatkészek voltak, s látogatóknak egy-egy tétlen vagy egy-egy serleg italon kívül más, kevésbé ártatlan gyönyöröket is készek valának szerzeni. Ez okból — s mert görög nézet szerint nem volt tisztességes dolog pénzért bárkinek is szolgálni — a vendéglők és foglalkozásuk megvetésben részesültek, s Theophrastosz egy szegyetelen ember jellemzésében annak egyéb vonásai közt azt jegyzi meg róla, hogy kész volna koresmát is tartani.

A görög vendéglők közt, épen úgy, mint nálunk, számos fokozat volt. Először is az *oimozsok*-okat, a borméréseket említi. Itt a bort csak átmenő vendégek számára mérték. Voltak aztán ivószobák, rendszeren egyes kereskedéssel összekötve; itt pénzért étkezni is lehetett. Ezek a nép mulatóhelyei voltak. Itt találkoztak a nagy város semmirekellői s a vagyonukat eltékozolt, tönkre jutott polgárok; itt tartották mutatványaik a szemfényvesztők, itt dícskedtek a nagyszáju szofiszták; itt esábitottak a fuvalázó s másféle leányok.

A tulajdonképeni vendéglők, melyek szállást is nyújtottak az idegennek, *Pandokeid*-nak, »mindenké szállóják-nak nevezeték.

Vajon a görögök koresmái festett cégekkel is bírtak-e? nem tudjuk; hanem a gyulaforgásból álló boregért már ők is használták.

Minthogy a görögök megszokták minden nyilvános intézeteket valamely isten gondjaira bízni, azért a koresmák s vendéglőknek is volt patrónusok s pedig Apollo isten, ki ezért Leszchenoriosznak is nevezeték; a vendéglőknek Heremesznek, az idegenek kalauzáinak ótalmába helyezték magukat. Bárha a görögök az utasok számára oly nélkülözhetlennek tekintették a vendéglőket, hogy nézetük szerint még a Hadeszbe (az alvilágba) vezető út is el volt látva vendéglőkkel: a vendéglői élet mindazáltal soha sem fejtett ki nálunk annyira, mint nálunk. A művelt görög számára

minden nap számos szórakozást s elégséges alkalmat hozott nyilvános tevékenységre.

Megállott például a piacon s a legnagyobb érdeklődéssel hallgatta a politikai szónok szavait, vagy valamely bírósági személy vád- vagy védbeszédét. Mások mint bíró, tanú, panaszló, vádlott avagy csak mint egyszerű hallgató ilt a nyilvános törvényszék előtt. Majd a népgyűlésben szerepelt mint hivatali egyén vagy mint polgár, hol vagy ő beszélt, vagy mások beszédét hallgatta. Minden magára vonta figyelmét, minden érdekelte. Azután részt vett az istenek ünnepeiben; örvendett a vallásos menetekben s gyönyörködött a játékokban és táncban.

Majdnem mindennap megjelent a színházban, hová csaknem mindenkor ingyen mehetett. A gimnasiumokban vagy vívósikolákban találkoztak az ifjak s ide jöttek gyönyörködni lelkesülő csodálóik. Lakomáikban kölesönösen vettek részt, melyek végeztével zenéltek s ittak. Aztán a fuvalás leányok zenéltek és énekelték, mire elfeledték az élet gondjait.

Igy tehát mindentűt volt náluk érintkezés, társasélet, mindenűt eszmecsere s mindenűt napi hír: a nyilvános fürdőkben, magánházaknál, ünnepeit emancipált nők termeiben, a kézművesek, kereskedők és művészek boltjaiban s a borbélyok műhelyeiben. Ily társasélet mellett a művelt görögök nem volt szükséges a vendéglők szórakozásaira.

A hét viszhangja.

— Jan. 15. —

Megtörtént. Január 13-án történt meg. Majoros István benyújtotta a nők emancipálására vonatkozó törvényjavaslatot, s egyszersmind beszélt a nők elnyomott helyzetéről.

A ház türelmes elnöke előbb csak hallgatta a zsidó, perzsa, kaldeus asszonyok történetét, de mivel a tisztelt képviselő ur kifogyhatlan volt a hölgy nemzetiségekben, végre kérte, hogy beszéljen csak egyenesen a magyar menyeeskékről. Oh, ezek állapota is siralmas! A ház mulatott. A karzat — mely tele volt hölgyekkel — mosolygott.

Egyébiránt a kérdés sokkal fontosabb, mint azt Majoros képviselő ur gondolja. Angliában szintén történetek lépések a nők emancipációjára, vagyis jobban mondva a nők szavazati jogára nézve. Hanem a kérdést előlbb a parlamenten kívül vitatták meg, röpiratokban ismertették, s tekintélyes férfiak szóltak hozzá. Végre is egy fogpiszkáló faragásához is szükséges a kés bizonyos élessége.

Midőn Mill-Stuart előterjeszté az önálló kereseti módlat bíró nők szavazat-kérdését, már sokféle meetingben meg volt vitatva, s a parlament elé mint köznapi kérdés jutott. Tekintélyes nagy rész is szavazott melléte. De ugyan ki fogja szavazni oly törvényjavaslatra, melynek szüksége nálunk még nincs kimutatva, s az üzleti iparág nem is jutott oly leányágra (miután üzletünk általában még az erősben nem közt is meglehetősen mostoha) hogy általánossá tegye a kérdést, vajjon nem szükség-e, hogy azon önálló nők, kik az államunk tekintélyes adót fizetnek, de azért semmi jogot nem élveznek, birjanakszavazati joggal? Ugyan ki szavazna oly törvényjavaslatra, mely egyszerűen csak annyit mond, hogy a nők a férfiakkal egyenlő jogban részesülnek és a gyakorlati élet szíz meg szíz fölfevéstől figyelmen kívül hagyja. Hanem Zenta város képviselője szeretné a csinosbjait maga mellett ülve látni a képviselői padon is. Az ő törvényjavaslata szerint katonák is lehetnének.

A nőemancipáció barátai ugyan nem fognak köszönetet szavazni Majoros István unak.

No de bíran abbanhagyhatjuk egyelőre az egészét. Ez a kérdés oly komikussá van téve, hogy egyhunar semmiféle jóakarot sem szerelhet neki komoly jelentőségét. De maradjunk még kissé a képviselői házban.

Ezúttal folytatták a közoktatási miniszterium költségvetését, a mi másképen annyit tesz, hogy leközötték Pauler minisztert, még pedig azon könyvekből, melyek még a Buch időszak korából maradtak fent, s elfeledtek kivenni az iskolás gyermekek kezéből. Ebből aztán tanulhatnak hazafias érzést, nemzeti történelmet.

A muzeumra 84,448 forint szavazott meg a ház, épen annyit, mennyit a költségvetésbe fölvettek. Ebből nem törtéltek semmit. Az intézet igazgatója: Pulszky, képviselő is lévén, érdekes előterjesztéseket tön e gyorsan gyarapodó közintézetünkről. Elmondta, hogy a tárgyuk tudományos leltározása éveket is igénybe vesz, miután kevesen vannak, kik azok értenek; 4—5 év is beletelik, míg ezzel készen lesznek. Elmondta, hogy az épület már annyira szűk, mikép nemcsakára a pinco-helyiségeket kell átalakítani termékké. Az is baj, hogy a főrendiház ott ülésen s az iródnak, tanácskozási helynek több termet vesz igénybe. Sürgette, hogy ha már szoborgyűjteményt nem létesíthetünk, igyekezzünk a legkötü-

nőbb szobrok gipsz-öntvényét megszerezni, mert alig nemesti valami jobban az izlést, mint a szobrászat és a szobrászatnak legkötübb emlékei.

Ohajjúk, hogy e felszólalás ne hangozzék el a képzőművészek érdekében, melyet a kormány nem minden tagja tart fontosnak. Kerkápoly pénzügyminiszter például nem, különben nem sortorta volna oly zavarba a képzőművészeti társulatot, mely minden évben, már december havában megtartja pártolói részére a sorshúzzat, de az 1871-ik évire még mai napig sem érkezett meg a pénzügyminiszter engedélye, pedig már kilenc hónal előtt folyamodott.

Perse a van a dologban, hogy a társulat a sorsolási illeték felének elengedését kérte. Tavaly azonnal megnyerte, most tán minisztertanácsot is tartanak fölötte. Pedig az ily késedelem árt a társulatnak, mert évdias tagjai várják, hogy nyojenek valamit a sorsházaton.

E kellenetlenséget leszámítva, a derék társulat folyton gyarapodik, s mindent elkövet a hazai képzőművészet fejlesztésére és a közönség részvételmegedemlítésére. Jelenleg is érdekes tárlatot nyitott meg, melyet alkalmasint sokan fognak látogatni, már csak azért is, mert midárahajj Bésben nagy hatást tettek.

Dante világhírű »Divina Comediájának« illusztrációi ezek, száma nézve 73 darab, melyek a nagy költemény »Pokol« című részére vonatkoznak, de előleges mutatványul van néhány darab a »purgatóriumból« és »paradicsomból« is. Az illusztrációk toll-rajzok, fénykép másolatban.

Scaramuzza lovag, a parmai művészakadémia igazgatója nagy feladat megoldásához fogott, midőn elhatározta, hogy Dante művét lehető részletesen illusztrálja, mert csak a compositiók számát 246 darabra szabta. Még nehezebb e feladat megoldása ugy, mint a művész megkezdte, t. i. tollrajzzal, a mi a legfeszesebb modor, s a baj, kellem, vagy lágyág kifejezését igen kétségessé teszi. Scaramuzza nagyon ügyesen kezeli a tollat, s látszik, hogy megértette a költőt, kinek magasröptű szellemét igen gyakran szeremesesen kíséri is. Van e kartonok közt sok szép, ugy hogy legkevésbé sem lehet csodálkozunk a hatás fölött, melyet a bécsi művészek hízában kellett. De vannak gyöngyöbkek is, nevezetesen azok, melyekben a költői vízió légiy alakjait vagy a pokol szörnyeit állítja eléuk. Ehez több kell, mint a varju tolla.

Megemlíttük még, hogy e kartonok album-képek alakjában lényképezve, fűzetekben is meg fognak jelenni. János száz király vállalkozott a költségek fedezésére. Az összes Dante-illusztráció előfizetési ára 1000 frank. Már csak azért is érdemes megtekintni, miután bizonyos, hogy hozzánk egyetlen példány sem fog eljutni.

Az elhunyt léten nem nagyon látogatta a közönség, melyet tán a művészetek más fajai míshová vönzottak. Például Bülow János mind két hangversenye és Jókainé vendégszereplése, ki »Macbeth«-ben mint lady Macbeth lépett föl a nemzeti színpadon, nagy közönség előtt folyt le, mely utolag viharos tapsokkal fogadta. Shakespeare hatalmas tragédiáját Jókainé nélkül elő sem lehetett volna adni, mert a demoni ladynek megközelítő személyesítője sínes, míg ő teljes erejében, a lélektani küzdelmek megrázó kifejezéseiben mutatta be, s végső jelenetében, midőn örföngve mossa kezéről Duncan király véréit, oly hatalmas jelenség volt, melyet senki sem feled el.

Az intendáns aligha azt nem gondolja: minél kevesebbet a jelenségekből, s Pauliné asszonyra, »a bájós és kellemes jelenség« gondol, kívül a szerződést még ma sem tudta megkötni. Kedves énekesnőnk 14,000 forintot kíván, s nincs megelégedve 12,000 frttal, hírom havi szabadságidővel és színpadi jelmezekkel.

Szép hangja miatt azonban ne feledjük Bülowot, kit már említtünk, s ki e pillanatban a legkötübb zongoraművész, ki beszél hozzánk e hangzer által, lágyan, édesdeden, majd viharosan. Az érzés bensősége, a kifejezés hatalma, s a technika neki egyformán rendelkezésére áll. Ezúttal harmadszor volt itt. Midőn először megjelent, ő hirta föl a figyelmet egy köztöltő élő (ma már nagyon ismert) kiváló zeneköltői tehetségre. — Volkmanra.

Mindkét hangversenyén egészen tömve volt a redout kisebb terme, jeleül, hogy a közönséget az igazi élvezetek helyétől sem a hízi mulatságok, estélyek egymást követő láncolata, sem pedig a túnévigalmak vissza nem tartják.

»Az álarcos bílok az idénre már elveszték koronájukat!« — hallottuk ma kora reggel a redout folyosón, hol tüll, illuzion-foszlanások s faradt álarcosok heverték. »Én bílszok a lírávs bílok legitimitásiban,« — válaszolt rá egy vén konzervatív, ki minden álarcos bálon ott van s jól szokott mulatni az éj királynyóivel.

Majd el is feledték mondani, hogy a fűtebbi megjegyzés a nőgyűlölő álarcos bíljának búcsúóránban történt. Valószínűleg mindenki oda iténé a koronát ez estélynek, ha annyit nem kellett volna szorongnia, s átélni egy tropikus légkör minden kinszenvedését. Roppan tömeg hullámzott a termekben, s el lehet mondani, hogy fától nem tudtuk látni az erdőt; azaz hogy

egy maskarác egészen elveszték a nagy csoportokban. A sok francia szó és selyem után itélve, az elegáns világ is nagy számmal jelent meg.

De ne feledkezzünk meg a hét más eseményeitől sem, nevezetesen arról a nagy férfiről és arról a nagy házról, melyről oly sokat beszélnek most.

A nagy férfi Besze János (ki ne ismerd, hogy nagy.) a nagy ház pedig a Nákóház. Besze Jánosról az a hír, (s már a képviselőházban a miniszteriumtól is kérdezték, ha igaz-e) hogy a sátorlány-új helyi választásnál annyira korteskedett Lónyay mellett, s hozzá oly módon, mely sehogy sem illik egy pénzügyi törvényszék elnökéhez. Mindezekért ott a helyszínen (vagyis inkább a hóban) kapott valamit, a lapok hasábjain tagad, de azért a lapok hasábjai tele vannak Besze Jánossal.

A Nákóházat pedig meg akarja venni a kormány országgyűlésnek, s a megvétel feltételeit (egy millió 90,000 fr) elő is terjesztő a képviselőházban. Hanem kétséges, vajon van-e kezdve a képviselőháznak 1873-ban a lánchíddal szemközt telepedni le, mert a Nákóház átalakítása oly költségekkel járand, melyekkel a főváros szűkösödésére új országgyűlést lehetne építeni, s a lakáshíján nevelését sem segítené elő a kormány, az ország pénzével lépéven konkurenciába a magán felekkel, kiket máris amolyan nagy épületből kiszorított.

Vegyes közlemények.

— *(A párisi rongyszedők.)* E világvárosban a legújabb statisztikai adatok szerint összesen 20,000 rongyszedő van. Ezek jobbakban a legkülönböző városrészeket: Bellevillet s Mouffettard lakják. Éjjeli tíz órákor már láthatni, a mint a városba özönlenek s reggelizni egymásra 30,000 kosarat töltöttek meg, melyek tartalmát ért egyenként átlagban tízenegy frankot kapnak. Ezen keresetnőkhöz mindenestire fényesebb, mint más munkásoké. A rongyszedők figyelmét rendszerint csak egy tárgyra fordítja: az egyik csak rongyokat, a másik papírdarabokat, a harmadik eszaktokat, a negyedik üvegcserepeket szed, stb. Figyelemre méltó, hogy ezen éji munkások osztálya a commune felkérésében nem vett részt.

— *(Hírvevő egyének házassága.)* Shakespeare 18, Cromwell Olivér, Anglia protektora és Johnson Benjamin 21 éves korában házasságot meg. Franklin és Bulwer 24, Dante, Kepler, Mozart és Scott Walter 26 éves volt, midőn megnősült; a nagy eszilágás: Tycho de Brahe, Washington, I. Napoleon és Byron lord 27, Penn Vilmos és Sterne, a nagy angol író 28, Nelson tengernagy 29, Burns Róbert, az angolok Petőfije 30, Rossini első nőülésekor 30 éves volt, a másodikkor 54, Schiller 31, Hogarth, az örekenlékü angol karrikatura-rajzoló, Peel, az államférfi és Wieland költő 32, Wordsworth költő 34, a görög Aristophanes 36, Napoleon legyőzője, az angol Wellington herceg 37, Jean Paul (Richter Frigyes) 38, Talma színész, Napoleon barátja 39, Luther Márton 42, Addison, az angolok borostyános költője 41, Swift 49, a nagy természettudós, Buffon 55 s a böles Gothe 57.

— *(Az aranyások életéből.)* Montaniból, az aranyások főtelepének fővárosából írják, hogy az aranyhoz ott két módon jutnak: a föld színéről s annak belsejéből. A föld színén legyészterén kavics és homok közül mossák ki, mely a vízmosásokban 2—15 lábnyi vastag rétegekben illedtek le. Ezen kavics és homok némely helyeken 40—50 lábnyira van a föld alatt; így helyeken aknákat ásunk, s azokból aztán különböző irányban alakokat. Ezen alakokban naponként fordulnak elő szerencsétlenségek azok beomlása következtében, mert a munkások nem igen támogatják föl a porhanyos földfalakat. Az aranyport gyakran oly tömegben találják, hogy némelykor egy putnyon homokban 4000 doliar értékű is fordult elő. Szombaton az aranyosok és bányászok csoportosan mennek a szomszédos telepítvényekre, melyeknek boltok és korszakok is vannak; ez utóbbiakba tínsós leányok vannak szerződötve, kiknek kötelességük a szerzetrenélő aranyosokkal táncolni, s e táncok aztán vasárnap éjjelre vagy hétfő hajnalig tartanak. Mulatságos ezek ugrándozásait szemlélni, a férfi táncosok tetőfő talpig föl levén fegyverkezve. A vendégek a korszakokban fogszított cikkeket készpénz helyett arannyal fizetnek, s ezért a számoló-asztalon esinos kis aranyéremmel van fölállítva. Megemlítendő az is, hogy innen félmérföldnyire van egy fa, melyre három év óta hatvan emberi akasztottak, s pedig a Vigilance-Comité (örökös bizottság) ítélete következtében.

— *(Mégkövesült ember.)* Boncompagni Antal, az olasz királyság szenátora, nem rég egy megkövesült embert küldött a bolgári nemzetközi régészeti kongresszusnak. Története nem ismeretes; csak annyit tudnak, hogy XV. Gergely pápa kapta ajándékba, de a Boncompagni-esalád tagjai beszélik, hogy egy japáni küldöttség

hozta Rómába. XV. Gergely nyilvánosan kiállította, de miután a közönség kíváncsisága ártalmára volt, légmentesen egy lábrónnyal belélt koporsóban zárták el. A csontváz ez időtől fogva egész mostanáig el volt rejtve az emberi szemek elől.

Hirek.

— *(Halálhíradás.)* Marczibányi Antal, a tudományos akadémia igazgató tanácsának tagja, a tudomány és irodalom nagy pártolója, kinek nevét viselő nagy alapítványokból a tud. akadémia évenként pályadíjakat szokott kiadni, e hó 13-án elhunyt. Mint hallatszik, nagy vagyonából egy jelentékeny részt közintézetekre és jótékony célokra hagyományozott. Bence családjának utolsó férfi sarja halt ki. Nevezetes a boldogult azon tette, hogy midőn 1847-ben Pesten 400 előkelő család szövetkezett a konzervatív zászló alá, ő volt az egyetlen az előkelő családokból, ki nyíltan kárhírozta őket. Általában a közélet terén sokat küzdött kivált Trencsénmegyében a konzervatív ellen, s így irányban működött mint követ a pozsonyi diétán is. Nincs tudományos, művészeti, vagy jótékony egyesület, melynek legelső támogatói közt ott ne találjuk nevét. Az egész hazában mint a tudományok, irodalom és művészet bökező gyámolítottját ismerték, a szegények körében (kivált nagy birtokain) mint a legjótékonyabb férfi emléket állják. Született 1793-ban a trencsénmegyei Puchón, s pályáját mint megyéje tisztviselője kezdte. 1845-ben főispán lett, s a 48-iki kormány is megbuyta székhelyén. 1850-ben megfoszták címétől, s Pozsonyba internálták, honnan csak 50,000 frtnyi pénzbírság után szabadult ki. Azóta elvonult a nyilvánosság elől. (Arképét közzéni fogjuk.)

— *(Toldy Ferenc jubileumához.)* A törvényhozás is hozzá járult. Horváth Mihály (a történetirő) ugyanis azt az indítványt tette, hogy Toldynak nemzeti jutalmat évenként 300 frtot szavazzon meg a képviselőház. A ház ez összeget nevezetesen megszavazta, hanem 1000 frtra emelte föl.

— *(A nők emancipációjára vonatkozó törvényjavaslat.)* melyet Majoros István a képviselőház jan. 13-iki ülésében nyújtott be, következőleg hangzik: »1. §. A nőnemenz tartozók, kik e hazában születtek, vagy honosítottak, kivétel nélkül minden politikai jogelvezetekben a férfakkal egyenjogositotnak. 2. §. Mindazon eddigi fenállott törvények, melyek a nőnemet a polgári és politikai jogok gyakorlásától eltilították, ezenel hatályon kívül tetetnek. 3. §. Ezen törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg, ki fog nyomtatni és annak idejében napirendre kitzetnő, ha ugyan ki fogják tűzni.

— *(Archeológus és főispán.)* Torma Károly főispáni székhében is meguntatja, hogy tudományos férfi. A közlebbi bizottsági gyűlésben ugyanis becsinátot kért, hogy a bizottságnyi tagokat meg nem vendégeli, hanem e helyett 266 frtot ajánl föl a deási református góth templom körül állítandó vasárásra. Az eredmény az lett, hogy 24 óra alatt 1500 forintot írtak alá.

— *(Mégkünt lap.)* A Vértési Arnold által egy év óta szerkesztett »Ország-világ« című illusztrált hetilap újvői első számával mégkünt.

— *(Rövid hírek.)* Tisza Kálmán 200 frttal az írói segélyegylet alapítói közé lépett. — Reményi Ede febr. hóban két hangversenyt rendez Bécsben. — Richter János, a nemzeti színház karnagya, zeneiskolát akar nyitni. — Gr. Karácsonyi Guidó budai palotájában a farsang alatt főrangú műkedvelők az idén is rendeznek két színi előadást, jótékony célra. — A városigyetben ásis alatt lévő artézi kútról Zsigmondy Vilmos mérnök újabbán ismét jelentést tett. Ebben felhozza, hogy ha 220 ölnyi mélységű, mint reméli, a cél el lesz érve, akkor az eddigi e munkálatokra megszavazott 90,000 frton felül (beleértve ebbe a siker esetében Zsigmondy-nak biztosított 20,000 frt tiszteletdíjt) még 13,129 frt 85 kr. igényeltetnek. A 90,000 frtból még 21,870 frt 15 kr. áll rendelkezésre. A furás eddig 108 ölnyre haladt, a kiemelt iszap 35 egész 26 foknyi meleg. — Képviselőink buzgóságát nem valami jó színben tünteti föl azon számok eredménye, melyeket a jan. 12-diki ülés egyik szavazata után lehet följegyezni; mindössze 117 képviselő volt jelen, nevezetesen a két baloldali részéről 49, jobboldaltól 58, e szerint 301 képviselő volt tétel, és pedig 179 jobboldali és 104 ellenzéki. — Londonból hivatalosan jelentik, hogy Monson, eddig angol főkonzul az azeri szigeteken, pesti főkonzullá nevezetett ki egész Magyarországra kiterjedő hatáskörrel. — Buernfeld osztrák német költő és színművész, kinek »A társaságból« című színművét sokszor adják a nemzeti színházban is, pár nap előtt ilte meg Bécsben születésének 70-ik évfordulóját. Ő felsőre részéről érdemjellet kapott, s 320 frtból álló nyugdíját 1000 frtra emelték föl. Földel polgár-

mester pedig egy küldöttség élén ányujtotta neki a díszpolgári oklevelet. A burgszínház drámai színészei habér koszorúval tisztelték meg, a lakomán pedig a »Concordia« írói egyelet adott át ezüst koszort. — Temevárti Klapka helyére Bugarszky Sándor főbíróvá választák meg e hó 15-ikén jobboldali képviselőnk.

Megjelent új könyvek: »Egy vár költség története« regény egy kötetben, írta Dincklage Campe báró, fordították gr. Teleky Géza és Szépfaludy Ferenc. Megjelent Aigner Lajosnál, s ára 1 frt 60 kr. — Az élvetesei olvasmányok közé tartozik, s a fordítás is folyékony.

— Az »Uj nemzedék« című országgyűlési ifjúsági közlönyből ismét egy füzet elent meg, következő tartalommal: »Eszmék a socializmus és kommunizmus körül« Szöllösy Sándortól; »Két a neveltető?« Pólya Bélától; »A földaló kérdéshez« György Endrőtől; »Az országgyűlési ifiak testületéből.« Előfizetési ára a hat füzetnek 3 frt, egyes füzet ára h tvan krajczár.

Uj hangjegyek. Táborzsky és Parsch műkereskedésében megjelent zeneművek: 1. *Gyöngyök a magyar nép dalából.* A zongorázó ifjúság számára szerkesztő Tisza Aladár, 3 dik füzet, két kézre. Ára 80 kr. négy kézre 1 frt 2. »Este« Román zongorára Brinley Richa-dttól. Ára 50 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Hajnika, G. J.* Nemsokára meg fog jelenni. — *„Gondolat táncok“.* Könyveiből magán úgy, hogy verse el egyik gondjára — a versirési gondot. — *M-r P-r.* Pest. Csak az első elvasunk el a kilenc közül s abból is ennyit: »Dalljában nem versenyz fölművelve« — Képt veréb. De tovább nem is olvasunk. Téssek követni a veréb példáját.

A kiadóhivatal üzenete. Az 1871-iki jutalomképet illetőleg igen sok reklamáció érkezik, holott az »Egri nők« című állap már mindenkinél megküldetett, ki a csomagolási 30 kr beküldte. De sőt mások is megküldetett igen sok reklámot, hogy ily szöveggel több példány adatott postára, mint eredetileg szükséges. És mégis sokak föl-szólalásokat azoktól is, kiknek már másodszor is postára adtuk. Több helyről pedig visszakérzik a csomag, mint kézbesítetlent, holott az illető reklámja a képet. Kérünk azért mindenkit, hogy a postá sűrűsége. Mi a postai nyugtával tudjuk kimutatni, hogy a képet mindenki részére feladtuk.

TARTALOM.

Cikkek: »Herceg Auersperg Adolf« — »A szívén átlőtt vadruca.« Eredeti beszély. (Folyt.) Szokoly Fiktaltól. — »Rómán néplal.« *Mohoróva Gergelytől.* — »A szabadtól-vesszegrő.« *Egy szabadtól-vesszegrő.* — »A u-várd-kolozsvári vasút.« — »Perza temetők.« — »A ház és az ember.« *St. G-től.* — »Az ő görögök vendéglői élete.« — »A hét vizslangja.« — »Vegyes közlemények.« — »Hírek.« — **Képek:** »Auersperg Adolf herceg« osztrák miniszterelnök. — »A u-várd-kolozsvári vasút.« I. Hid a Körösön Révén. — »A u-várd ad-kolozsvári vasút.« I. Tündérvár, a Körös mellett. — »Perza temető belseje, Therán mellett.« — »Perz a temető lülsője.«

Hirdetések.

Cachemir kendő.

„Szép, jó és olcsó!“

Legujabb női ruha-kelmék

bámulatos olcsó árért.

Teljes ruhához való legszebb kelmék

3, 4, 5, 6 frtért, ugyazint a

legfinomabb **fekete selyem-anyagok** kaphatók

HAMBURGER ADOLF

üzletében, Pest, ur-utca 1-ső sz. a PÁRISI ház bemeneténél.

Mustrák kívánatra mindenkinél ingyen és bérmentesen küldetnek s megrendelések utánvétel mellett azonnal eszközöltetnek.

10—8

Asztal-és ágytoritók.

Epen most jelent meg az

„ATHENÆUM“ könyvkiadó-hivatalában
(Poston, barátok tere 7. szám) s általa Magyarországon és külföldön minden könyvkereskedésében kaphatók.

JÓ K A I M O R

„A köszívű ember fiai.“

Regény hat kötetben. — Ára 6 frt.

„VIRRADÓRA.“

Ujabb novellák négy kötetben. — Ára 4 forint.